

Harmonia dla gitarzystów (7)

Jerzy Koenig - gitarzysta i pedagog. Na stałe mieszka w Niemczech gdzie uczy gry na gitarze, nagrywa w swoim prywatnym studio i koncertuje. Laureat wielu konkursów polskich i zagranicznych, m.in. Konkursu RTV w Paryżu w 1981 roku i w Belgradzie w 1984. Dokonał wielu nagrań telewizyjnych i radiowych. Wydał płytę CD, zawierającą m.in. nagrania na żywo, zarejestrowane podczas koncertu w Koszalinie.

Ograniczenie się do harmonii czterogłosowej w formie – bas plus pierwsze trzy struny były w dotychczasowych odcinkach zamierzonym uproszczeniem. Czas omówić układy harmoniczne także na pozostałych strunach. Ponieważ dochodzi spora ilość możliwych kombinacji, konieczny jest pewien system, który ułatwi nam orientację na całym gryfie, na wszystkich strunach.

Gitara strojona jest kwartami, wyjątkiem jest tercja wielka między 2 a 3 struną. Ten wyjątek komplikuje schematyczność układów palców na gryfie. Przewroty akordów na strunach 1-3 posiadają przez to inny układ na strunach 2-4, a jeszcze inny na 3-5 i 4-6. Postaramy się więc znaleźć jakies rozwiązanie, które ułatwi nam ich przyswojenie.

Układy akordów durowych

Wszyscy dobrze znamy 5 podstawowych chwytów akordów durowych w pierwszej pozycji (ilustr.1).

Ilustr. 1

Czy mają one jakiś związek z przewrotami akordów, które omawialiśmy już w poprzednich odcinkach? Przypomnijmy sobie ilustrację uprzednio zamieszczoną w „Harmonii dla gitarzystów 3” (ilustr.2). Przedstawia ona przewroty akordów durowych na 3 pierwszych strunach, nie umiejscowionych na konkretnych progach. Sprowadzając je do pierwszej pozycji, z wykorzystaniem pustych strun, wyglądać będą jak w ilustr.3. Można im też już przypisać konkretne nazwy (ilustr.3).

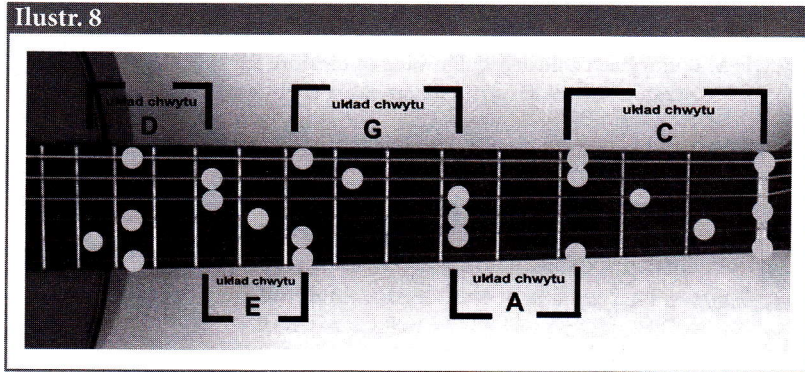
Ilustr. 2

dur - poz. zasadnicza dur - przewrót sekstwy dur - przewr. kwartsektowy

Ilustr. 3

dur - poz. zasadnicza dur - przewrót sekstwy dur - przewr. kwartsektowy

Oto jak wygląda akord C-dur ujęty kompaktowo, na całym gryfie, podzielonym na 5 stref czyli 5 układów podstawowych chwytów (ilustr.8).

Dzieląc gryf na takie strefy mamy pełną kontrolę nad harmonią. Ten sam akord C-dur, w zależności od potrzeby, możemy grać w różnych pozycjach, wykorzystując część jednego z 5 możliwych układów chwytów (przykł.9).

Przykł. 9

układ C układ A układ G układ E układ D

8fr. 3fr. 5fr. 8fr. 10fr.

Jak szukać pozycji kolejnych układów dla konkretnych akordów?

Punktem orientacyjnym może być np. pryma akordu na jednej ze strun basowych. W układach A, E i D prymy takich podstawowych chwytów to odpowiednie puste struny o tych samych nazwach. W przykł.9 widać, że pryma akordu C (dźwięk C), znajduje się odpowiednio:

- w układzie A na strunie 5 (A)
- E 6 (E)
- D 4 (D)

Prymy układu C należy szukać na strunie 5, a układu G na 6.

Ilustr. 8 oraz przykł. 9 przedstawiają akord C-dur, ale schemat jest taki sam dla wszystkich akordów durowych, zmienia się tylko punkt wyjściowy. Dla akordu D-dur, całość przesuwa się o 2 progi (na ilustr. 8 w lewo), dla E-dur z kolei o 4 progi itd.

Układy akordów molowych

W pierwszej pozycji istnieją tylko 3 pełne, sześciostunowe chwytów molowe: Em, Am i Dm (ilustr.10).

Ilustr. 10

Em Am Dm

Przykł. 11 ab

układ Gm układ Cm układ Em układ Am

3fr. 3fr.

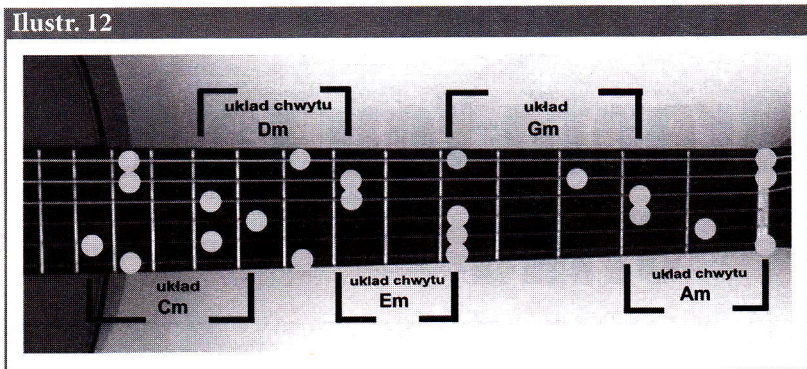
a b

Gm Cm Gm Cm

Brakujące układy Gm i Cm nie są możliwe do zagrania na wszystkich strunach równocześnie. Istnieją natomiast jako forma rozłożonych akordów przedstawionych w przykł.11a. Zauważmy, że chwyt Gm, barrè w III pozycji, w kontekście naszego tematu nie jest układem Gm, tylko układem chwytu Em przesuniętym do III pozycji. To samo dotyczy chwytu Cm w III pozycji, który jest przesunięciem układu Am (przykł.11b).

Bazując na powyższym, można, podobnie jak dla akordów durowych, podzielić gryf na 5 stref przedstawionych w ilustr.12.

Ilustr. 12

W ilustr.12, przy nazwach układów Gm i Cm celowo ominięte jest słowo – chwyt, ponieważ nie kojarzą nam się z obrazem konkretnego układu palców tak mocno jak w przypadku pozostałych trzech molowych i 5 durowych (Em, Am, Dm, A, E, C, D, G). W praktyce jednak one istnieją, z tym że jako mniejsze, trzy lub czterodźwiękowe chwyt.

Oto przykłady z literatury gitarowej:

Przykł. 13

La Catedral A. Barrios kończy się kilkukrotnie powtórzonym akordem h-moll, w różnych układach (diagramy u góry w przykł.13a). Ostatni z nich jest dowodem istnienia układu Gm. Porównując go z układem G, (akord H-dur w przykł.13b) widać, że różnią się tylko wielkością tercji.

I na koniec jeszcze mała analiza początkowych akordów Chaconne d-moll J.S.Bacha, w opracowaniu A. Segovii (przykł.14).

Przykł. 14

U dołu, pod nutami podane są nazwy akordów w konkretnej tonacji, w tym wypadku d-moll, u góry natomiast, nad nutami – powstałe układy gryfów, które moglibyśmy równie dobrze użyć także w innych tonacjach, zależałoby to tylko od ich umiejscowienia na gryfie.

Nazwy tych układów wzięte są od ich najprostszej postaci, umiejscowionej w pierwszej pozycji, z wykorzystaniem pustych strun. Jest to oczywiście sprawa umowna. Równie dobrze można by je nazwać np. typ 1, typ 2 itp., co zresztą stosuje się w niektórych podręcznikach. Uważam jednak, że jest to kwestia podobieństw i skojarzeń, które mogą być tu bardzo pomocne.

Przykładowo - układ palców w akordzie B-dur (ostatni w przykł.14) dość mocno kojarzy się z układem chwytu A (tym prostym, w pierwszej pozycji) i łatwiej go tak zapamiętać niż np. typ 1, 2, 3 itp.

Ważny jest sposób myślenia, korzystania z możliwości transponowania konkretnych chwytów, w całości lub w części do dowolnych tonacji. Podobnie można też traktować akordy septymowe, sekstowe itp. Za punkt orientacyjny wystarczy obrać jeden z ich składników na jednej ze strun, reszta układu się automatycznie.

Pomoże nam to w lepszej orientacji na całym gryfie, nie tylko w nauce harmonii, ale także w odczytywaniu nut w wyższych pozycjach oraz w ogóle, w samej grze na gitarze.